

Plastiikkakirurgia suppeana erikoisalana (1948-1965)

16.9.1948 SPR avasi ensimmäisen varsinaisen, 22-paikkaisen Plastiikkasairaalan Katajanokan Satamakatu 2:n alunperin yksityisasuntoon, jossa viimeksi oli ollut SPR sotainvalidi-internaatti. Sairaalapaikoista 14-16 oli tarkoitettu halkiolapsille ja loput muuta plastiikkakirurgiaa varten. Ylilääkärinä oli Atso I. Soivio. Jo pian todettiin tilojen ahtaus. Talossa oli puulämmitys, ja sekä instrumenttien sterilointi että ruoanlaitto tapahtuivat samoissa keittiötiloissa. "Leikkaussali on tehty entisestä alkovista, jonka sisäpuolelle ei aina saada mahtumaan nukutuskojettakaan", kirjoitti Sosiaalidemokraatti 17.1.54, ja Kansan Kuvalehti puolestaan numerossa 5/53: "Tavattoman pienessä leikkaussalissa, jonne juuri ja juuri mahtuu pari kolme henkilöä, suoritetaan merkittäviä leikkauksia". Kaikesta tästä huolimatta sairaalassa hoidettiin 6 vuodessa yli 2000 potilasta, joista n. 40 % oli joku synnyynnäinen epämuodostuma (taulukko II). Vasta 1950 saatiin halkiojono purettua kutakuinkin tasapainoon (SPR 1948-1954).

Vuonna 1948 plastiikkakirurgia hyväksyttiin kirurgian suppeaksi erikoisalaksi, ja ensimmäisinä plastiikkakirurgian erikoislääkärin oikeudet saivat tällöin P.E. Aschan ja Atso I. Soivio. Plastiikkasairaala hyväksyttiin koulutuspaikaksi alan ainoana Suomessa, ja kouluttajaksi Soivio. Vaatimuksena oli kirurgian spesialiteetin lisäksi kaksi vuotta plastiikkakirurgista koulutusta. Aura Pentti oli apulaislääkärinä vuosien 1948-52 välillä, ja sai ensimmäisenä Suomessa koulutettuna plastiikkakirurgian suppean spesialiteetin 1953.

SPR osti vuonna 1946 todennäköisesti Engelin piirtämän entisen Lauttasaaren kartanon päärakennuksen (Otavantie 10), ja luovutti sen Allergiasäätiölle sairaalaksi 5 vuoden ajaksi. Näihin uusittuihin tiloihin Plastiikkasairaala siirtyi 15.9.1954, oltuaan siis tasan 6 vuotta Katajanokalla (Rosén 1977). Muutos merkitsi huomattavaa parannusta toimintaan. Sairaalassa oli nyt 30 vuodepaikkaa käsittävä potilasosasto, 2 leikkaussalia, sterilointikeskus, ja poliklinikka, keittiö, ruokasali, välttävät kanslia- ja pukeutumistilat, sekä talous- ja aputiloja erillisessä sivurakennuksessa. Edelleenkaan ei kuitenkaan ollut omaa laboratoriota eikä röntgeniä; nämä jouduttiin hankkimaan ulkopuolisina ostopalveluina. Nyt pystyttiin hoitamaan

vuosittain 500-700 potilasta (taulukko II). Sairaansijojen kuormitus oli jatkuvasti yli 100 %, mutta siitä huolimatta potilasjonot olivat edelleen pitkät (SPR 1954-1969). Uno Gylling toimi apulaislääkärinä vuodet 1955-57, ja sai plastiikkakirurgian suppean spesialiteetin 1957, jolloin hänet nimitettiin Plastiikkasairaalan osastonlääkäriksi. Tätä virkaa hän hoiti eläkeikänsä asti vuonna 1975. Toinen apulaislääkärin toimi saatiin 1962.

Oman anestesia­lääkärin puutteesta Plastiikkasairaalassa johtui, että vielä 1960-luvulla käytettiin runsaasti eetterinarkoosia, myös pikku vauvoille. Kaikesta huolimatta leikkauskuolleisuus oli hämmästyttävän pieni, halkion primaarileikkauksissakin alle 2 promillea (Gylling ja Soivio 1962). Usein kirurgi joutui intuboimaan potilaan ensin, ja sitten sairaanhoitajat huolehtivat nukutuksesta. Paikallis-, johto- ja spinaalipuudutusta käytettiin paljon. Olen nähnyt ja vielä itsekkin joutunut tekemään esimerkiksi velofaryngoplastian paikallispuudutuksessa (!). Vain erityisen vaativissa tapauksissa tilattiin anestesiologi muualta ostopalveluna. Koska sairaalalla ei ollut päivystyspoli­klinikkaa, akuuttia kirurgiaa ei juurikaan ollut. Esim. palovammat saatiin yleensä hoitoon vasta varsin myöhäisessä vaiheessa. Lasten huonon yleistilan, kaikenlaisten infektioiden, ja kotipaikkakunnan usein vielä puutteellisten jatkohoitomahdollisuuksien takia hoitoajat venyivät pitkiksi.

Soivio oli yksi viimeisistä kirurgian uranuurtajaoriginelleista. Opettajansa Faltinin ja monen muun aikalaisensa tapaan, jotka olivat toimineet sota-ajan olosuhteissa, myös hänen oli vaikea omaksua kaikkia sen ajan leikkausaseptiikan uutuuksia. Kun me apulaislääkärit aloimme pitää leikkausjalkineita, Soivio mielenosoituksellisesti otti käyttöön eräältä potilaaltaan saamansa tuohivirsut. Hänen terävä, usein piikikäskin huumorinsa oli laajalti tunnettu. Lauttasaaren seurakunnan kirkkoherra Voitto Viro - tunnettu kiinnostuksestaan parapsykologisiin ilmiöihin - oli käynyt Pohjanmaalla tutustumassa "kansanparantajiin", jotka tyrehtyttivät verenvuodot lukemalla loitsun (vrt. Odenadt contra Haartman). Asiasta paikallisessa Rotaryklubissa pitämänsä esitelmän hän päätti toteamukseen, että hän nyt entistä paremmin ymmärsi sanan mahdin, kun esim. Kalevalassa Joukahainen laulettiin suohon. Soivion välitön kommentti oli: "En oikein usko, että miestä voi suohon laulaa, mutta kyllä hänet voi pöydän alle juoda". Vaikka oli­kin Faltinin oppilas, hän oli ketjupolttaja, mikä parikin kertaa johti uhkaaviin tulipaloihin kotona. Infektoituneita haavoja, esim. säärihaavoja, Soivio hoiti menestyksellä boorikiteillä (vrt. G. Haartman). Ammattislangissa niitä kutsuttiin yleisesti naftaliiniksi (koimyrkky), mitä ne ulkonäöltään kovasti muistuttivat. Kerran minua pyydettiin puhelimeen, kun eräästä apteekista

soitettiin ja kysyttiin, oliko potilaalle todella suositettu haavahoidoksi naftaliinia!

Faltinin tapaan luonto oli hänen harrastuksenaan. Hänen eräpirtillään Hyvinkään Hirvijärven Salosaassa löytyi vain puisia ruokailuvälineitä, paljolti itse veistettyjä. Kerran hän hankki aidon suomalaisen saunakiukaan ruotsalaiselle kollegalle Bengt Nylénille (sittemmin Karoliinisen sairaalan plastiikkakirurgisen klinikan ylilääkäri) tämän kesäasunnolle Roslagenin lsskärissä aivan Ahvenanmeren äärellä, missä jo 1960-luvulla oli kaikki mahdolliset mukavuudet keittiön roskamylystä avokuistin infrapunalämmittimiin asti. Käytyään siellä sitten kerran saunomassa Atson pettynyt kommentti oli: "Ei se ollut sauna, se oli laboratorio". Itse hän oli innokas saunoja. Apulaislääkärinä epävirallisiin virkavelvollisuuksiini kuului käydä tiistaisin klo 14 ylilääkärin kanssa Saunaseuran erinomaisessa savusaunassa Lauttasaaren Vaskiniemessä. Paikka tuli tutuksi. Kun olin myöhemmin Lastenlinikalla saamassa lisäkoulutusta, Saunaseurassa tiedettiin hyvin, ettei ovia saanut illalla klo 21 sulkea, ennenkuin "Sulamaan porukka" oli kerinnyt sisälle keskiviikkoiltameetingin jälkeen (Parkkulainen 1997). Myöhemmin useat huomattavat ulkomaiset plastiikkakirurgikolleegani ovat lähteneet Suomesta Saunaseuran kunniakirja salkussaan.

Soivio oli eräs oman aikansa harvoista ranskalaiseen koulukuntaan suuntautuneista suomalaisista kirurgeista. Hänen tieteellinen tuotantonsa käsitti noin 35 tutkimusta, ja kohdistui huuli-suulakihalkioiden epidemiologiaan (1966, Gylling ja Soivio 1962), hoidon organisointiin (1957), menetelmiin ja -tuloksiin (Gylling ja Soivio 1963,1965), sekä hammasprotetiikan kirurgisiin menetelmiin (1967, Koivumaa ja Soivio 1953). Näitä merkityksellisempi oli kuitenkin se kannustus ja tuki, jota hän osoitti oppilaidensa tutkimustyötä kohtaan. Opettajansa Faltinin tapaan plastiikkakirurgian edistäminen alana oli selvästi hänen sydäntään lähinnä. Ansioistaan Argentiinan halkiohoidon kehittämiseksi ja organisoimiseksi Eva (Evita) Perón vihki hänet Rosarion yliopiston kunniatohtoriksi vuonna 1950. Professorin arvonimen hän sai 1964, ja Helsingin Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan kunniatohtoriksi hänet promovoiitiin 1981. Chirurgi Plastici Fenniae'n puheenjohtaja Soivio oli vuodet 1957-1967, kunniajäsen vuodesta 1969, Nordisk Plastikkirurgisk Föreningin puheenjohtaja 1962-64, kongressin presidentti 1962, ja kunniajäsen vuodesta 1972. Suomen Hammaslääkäriseuran kunniajäsen hän oli vuodesta 1967. Atso Soivio jäi eläkkeelle syksyllä 1969. Yksityispraktiikkansa hän oli lopettanut jo paljon aikaisemmin, mutta jatkoi vielä jonkin aikaa vakuutusosalalla, jolla hän myös oli

luonut pitkän ja ansiokkaan uran. Hän kuoli vuonna 1986 kypsässä 82 vuoden iässä (Rintala 1986, 1986b).